

ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Молодченко О.М., пошукач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Проаналізовано особливості торгово-економічного співробітництва між Україною та Чехією на сучасному етапі. Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення співробітництва. Определено проблемні питання торгових відносин між Україною та Чехією. Розраховано прогнозні показники співробітництва.

Ключові слова: зовнішня торгівля, структура експорту та імпорту, прогнозування торгово-економічного співробітництва між країнами.

Постановка проблеми. Дослідження теоретичних проблем і практики формування сучасних економічних відносин України з урахуванням глобальних інтеграційних процесів у міжнародних відносинах і розробка на цій базі пропозицій щодо удосконалення економічного співробітництва між країнами є актуальним питанням. Незважаючи на те, що Чеська Республіка не має з Україною спільного кордону, вивчення торгово-економічних відносин саме з цією країною має сенс з декількох причин: схожа ментальність та культурна складова, інноваційність чеської економіки, що признається важливим фактором і для поживлення економіки України, розташування у схожих геополітичних умовах Східної Європи тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми торгово-економічних відносин між країнами присвячено багато наукових праць. Окремі аспекти цієї проблематики розглядали такі вітчизняні і зарубіжні науковці як О. Амоша, В. Андрійчук, В. Баласса, Л. Бальцерович, Л. Бесчасний, О. Білорус, Г. Босс, М. Бункіна, І. Бураковський, Б. Гаврилишин, В. Геєць, А. Гельб, М. Долішний, М. Дудченко, Я. Корнаї, Є. Кочетов, А. Кредісов, В. Леонтєв, І. Лукінова, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, Є. Панченко, Ю. Пахомов, М. Портер, А. Поручник, П. Раймент, О. Рогач, Ф. Рут, Дж. Сакс, Д. Сальваторе, Дж. Стигліц, А. Філіпенко, М. Чумаченко, І. Школа та інші.

Значна увага в науковій вітчизняній літературі приділена економічним відносинам України зі стратегічними партнерами: Росією та США. Разом з тим, аналіз великої кількості сучасних досліджень з проблем двосторонніх торгово-економічних відносин України дає можливість констатувати наявність певних незайнятих дослідницьких ніш. Так, окрім українсько-російських та українсько-американських економічних відносин, всі інші напрямки розглядаються розрізнено. Замало уваги приділено двосторонньому співробітництву з країнами Східної Європи, які разом з Росією є найближчими торговельними партнерами України.

Виходячи цього, актуальним є обґрунтування особливостей саме українсько-чеських торгово-економічних відносин.

Метою статті є дослідження особливостей торгово-економічного співробітництва між Україною та Чехією.

Виклад основного матеріалу. Характеристику сучасного рівня торгово-економічного співробітництва України та Чехії доцільно розпочати з аналізу його нормативно-правової бази, адже ефективний розвиток торгівлі між державами неможливий без відповідного забезпечення їхнього правового регулювання.

Для аналізу нормативно-правової бази було обрано метричний аналіз, який дозволяє визначити ступінь урегульованості зовнішньої торгівлі України та Чехії, а також його вплив на обсяги та структуру двосторонньої торгівлі.

Якщо в цілому характеризувати стан нормативно-правових відносин між країнами (таблиця 1), то на основі проведеного метричного аналізу можна зробити висновок, що вона знаходиться на середньому рівні.

Таблиця 1

Метричний аналіз нормативної бази торгово-економічного співробітництва між Україною та Чехією

Угоди про співробітництво	Протоколи	Договори	Меморандуми	Угоди про спрощення процедур	Конвенції
41	24	5	5	10	2
47%	28%	6%	6%	12%	1%

Джерело: складена автором за [3]

Згідно з таблиці 1 майже 50 % всіх документів складають різноманітні угоди про співробітництво.

Всього база налічує 87 документів, що були укладені та вступили в дію у період з 1993 по 2009 рр. Ми проаналізували, в який період формування нормативно-правової бази між Україною та Росією формувалось найліпше. Результати аналізу представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Кількість укладених нормативно-правових документів між країнами по роках [3]

Як видно з рисунку 1 найбільша кількість документів була підписана в період з 1997 по 2001 рр. (42 документи або 48 %). На сучасному етапі нормативна активність знаходиться на рівні 1995 року.

Основні показники торгово-економічних відносин між Україною та Чехією наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка зовнішньоторговельного обігу товарів і послуг між Україною та Чеською Республікою, 2002-2008 рр. (тис. дол. США)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Товарообіг	502,9	610,0	1033,1	1391,2	1617,3	1891,0	2299,2
Експорт з України до Чехії	289,8	348,2	566,6	689,7	655,2	695,1	947,3
Імпорт з Чехії в Україну	213,1	261,8	466,4	701,5	962,1	1195,9	1351,9
Сальдо	+76,7	+86,5	+100,2	-11,7	-306,9	-500,8	-404,6

Джерело: складена автором за [1,3,4]

Починаючи з 2005 р., стосовно України спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі з Чеською Республікою, яке у 2008 р. склало 404,6 тис. дол. США (табл. 2).

У зв'язку з багатьма факторами з 2005 р. почали істотно погіршуватись показники зовнішньої торгівлі (рис. 2). Так, незважаючи на те, що в цілому товарообіг між країнами зростав (на 450 % у період з 2002 до 2008 р.), одночасно збільшувався обсяг імпорту з Чехії до України (600 %). Це вплинуло на зовнішньоторговельне сальдо, яке з 2005 р. становить від'ємний для України показник.

Зовнішньоторговельний оборот між Україною та Чеською Республікою у 2008 році становив 2299,2 тис. дол. США. Зовнішньоторговельний оборот на душу населення – 500 дол. на душу за рік у поточних цінах характеризує недостатність торгових відносин між країнами. Згідно з цим показником Україна перебуває на рівні країн, що розвиваються.

У 2008 р. зовнішньоекономічні зв'язки Чеської Республіки розвивалися достатньо динамічно. Чеський експорт в Україну зріс порівняно з 2007 р. на 36,3 % і становив 947,3 тис. дол. США, а імпорт зріс на 36,3 % і становив 1351,9 тис. дол. США).

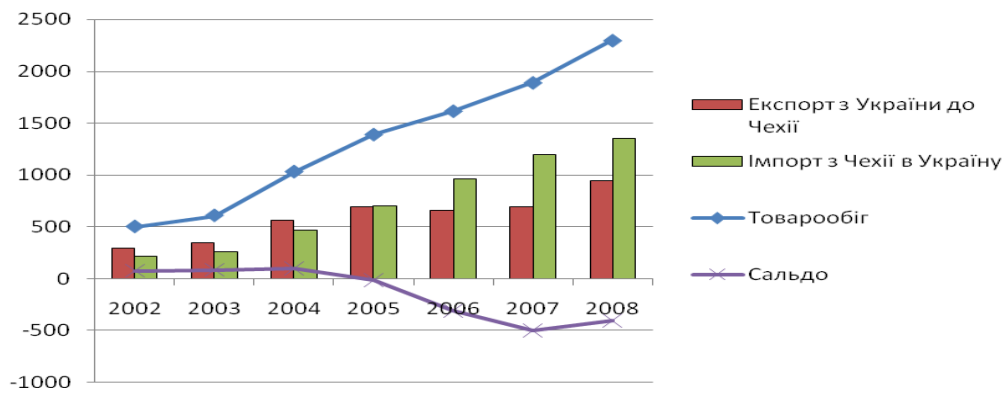

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі між Україною та Чехією протягом 2002-2008 рр. (тис. дол. США)

У 2008 р. у товарній структурі експорту України до Чеської Республіки переважає сировина, а імпорту – обладнання, машини, транспортні засоби (рис. 3).

Рис. 3 Товарна структура експорту та імпорту між Чеською Республікою та Україною, 2008 р.

Товарні структури експорту та імпорту між Україною та Чеською Республікою не співпадають (рис. 4; 5). Розрахований нами коефіцієнт кореляції між ними складає лише 0,07, що підтверджує повне неспівпадання товарних груп як експорту, так і імпорту. В той же час відповідний аналіз структури загальних показників експорту та імпорту Чехії має коефіцієнт кореляції, що дорівнює 0,98.

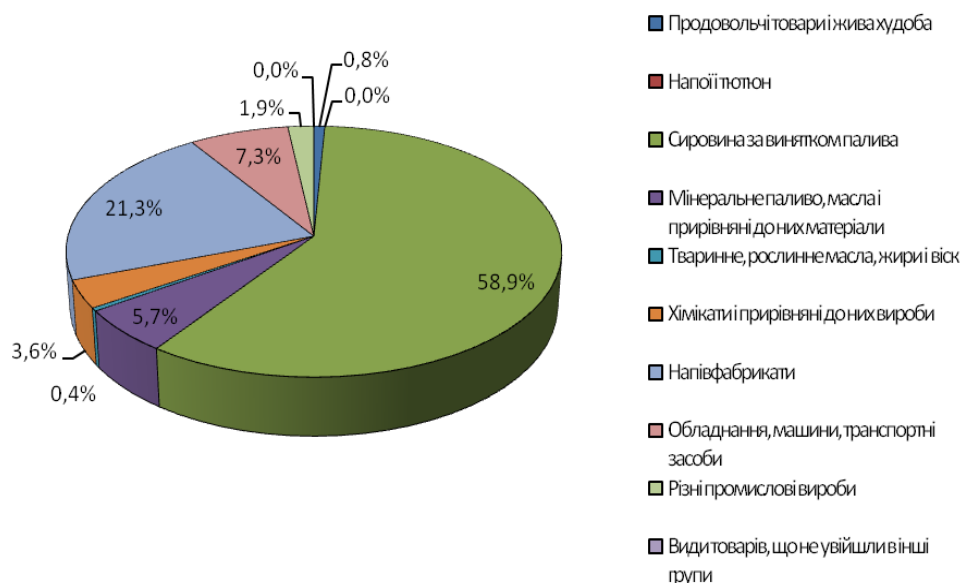

Рис. 4. Товарна структура експорту з України, %

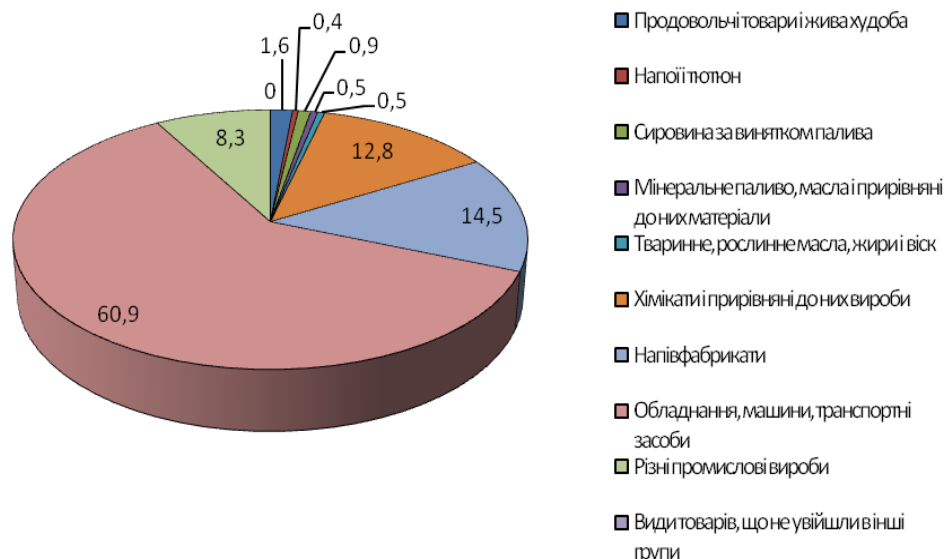

Рис.5. Товарна структура імпорту до України, %

Проведений нами аналіз виявив одну з досить важливих проблем у торгово-економічних відносинах між Україною та Чехією, сутність якої у великих розбіжностях статистичних показників обліку двосторонньої українсько-чеської торгівлі. Це значно ускладнює реальну оцінку стану зовнішньоекономічних відносин між країнами (таблиця 3).

Таблиця 3

Порівняльні статистичні дані українсько-чеської торгівлі, млн. дол. США

	Джерело статистичних даних	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Товарообіг	Держкомстат України	396,2	530,7	718,7	971,5	1166,7	1583,6	1804,3
	Чеське статистичне управління	502,9	610,0	1033,1	1391,2	1617,3	1891,0	2299,2
Експорт з України до Чехії	Держкомстат України	172,9	216,4	299,0	377,4	341,6	429,0	606,6
	Чеське статистичне управління	289,8	348,2	566,6	689,7	655,2	695,1	947,3
Імпорт з Чехії в Україну	Держкомстат України	223,3	314,3	419,7	594,1	825,1	1154,6	1197,7
	Чеське статистичне управління	213,1	261,8	466,4	701,5	962,1	1195,9	1351,9
Сальдо	Держкомстат України	-50,4	-97,8	-120,6	-216,7	-483,5	-725,6	-591,1
	Чеське статистичне управління	+76,7	+86,5	+100,2	-11,7	-306,9	-500,8	-404,6

Джерело: складена автором за [1;3;4]

Як видно з приведених даних у таблиці 3, за даними офіційної статистики Держкомстату України у 2007 р. український експорт до Чехії дорівнював 429,0 млн. дол. США, а згідно з чеською статистикою – 695,1 млн. дол. США (різниця майже на 62 %, або на 266,1 млн. дол. США), а імпорт – відповідно 1154,6 та 1195,9 млн. дол. США. Негативне сальдо України у січні-жовтні 2008 р. за даними Держкомстату України склало 591,1 млн. дол. США, Чеського статистичного управління – 404,6 млн. дол. США. Аналіз показників дає змогу передбачити, що в Україні та Чеській Республіці різні методики підрахунку та, можливо, деяка частка показників реальної картини українсько-чеської торгівлі залишається поза межами статистики.

Україна зацікавлена в розвитку торгових відносин з Чехією. Завдяки своїй економічній частці, традиційним торговим зв'язкам, потенціалу ділової активності Чехія є надзвичайно перспективним для України з точки зору реалізації її експортного потенціалу шляхом розширення ринків збуту своєї продукції.

Для прогнозування подальшого розвитку торгових відносин України та Чехії було застосовано метод «експоненціального згладжування Хольта-Вінтера (таблиця 4).

*Результати прогнозу зовнішньої торгівлі між Україною та Чехією
до 2015 р., тис. дол. США*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Товарообіг	2555,8	2812,4	3069,0	3325,7	3582,3	3838,9	4095,5
Експорт з України до Чехії	1041,2	1135,2	1229,1	1323,0	1416,9	1510,9	1604,8
Імпорт з Чехії в Україну	1514,6	1677,3	1840,0	2002,6	2165,3	2328,0	2490,7
Сальдо	-473,4	-542,1	-610,9	-679,6	-748,4	-817,1	-885,9

Джерело: складено автором за [1;3;4]

Графічно результати прогнозу зображені на рисунку 6, з якого видно, що у найближчі 5 років загальна торговельна тенденція не зміниться. Загальне сальдо має тенденцію до збільшення у від'ємний бік, у зв'язку з тим, що імпорт з Чехії до України буде збільшуватись значно швидшими темпами ніж експорт до Чехії.

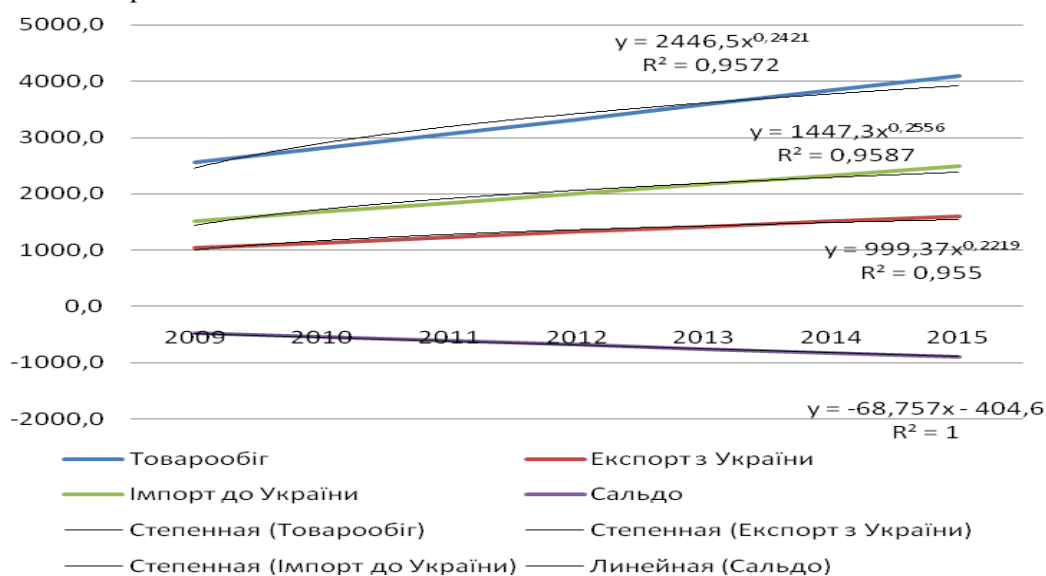

Рис. 6. Прогнозування торгових відносин між Україною та Чехією за методом Хольта-Вінтера (складено автором)

Серед основних причин збереження дисбалансу в експортно-імпортних відносинах між країнами можна назвати нерозвиненість та однорідність імпорту України, недостатню диверсифікованість товарних структур експорту, недолік інформації в ділових колах про тенденції на товарних ринках країни та за відсутність програми розвитку торгово-економічних відносин загалом.

Висновки. Аналіз структури зовнішньої торгівлі товарами України з Чехією показав, що вона є вкрай незбалансованою. Згідно з нашими прогнозами, такі тенденції будуть спостерігатись і в майбутньому.

Отримані результати свідчать про збереження протягом наступних років існуючої тенденції дисбалансу зовнішньої торгівлі між Україною та Чеською Республікою, хоча обсяги імпорту та експорту між державами будуть зростати.

Виходячи з цього, вважаємо необхідним розробку механізму поглиблення торгово-економічного співробітництва України і Чехії, в якому також необхідно передбачити механізм усунення проблеми неспівпадання статистичних даних.

Література:

1. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.czechtrade.cz. - Agentura CzechTrade.
2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/ – представництво України при Європейському Союзі, офіційний веб-сайт.
3. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrexport.gov.ua/ – Державна підтримка українського експорту, Міністерство економіки України.

4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/ – Державний комітет статистики України, офіційний веб-сайт.

Аннотация
ОСОБЕННОСТИ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ЧЕШСКОЙ
РЕСПУБЛИКОЙ

Молодченко А.Н., соискатель
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

Проанализированы особенности торгово-экономического сотрудничества между Украиной и Чехией на современном этапе. Проведен анализ нормативно правового обеспечения сотрудничества. Выделены проблемные вопросы торговых отношений между Украиной и Чехией. Рассчитаны прогнозные показатели сотрудничества.

Ключевые слова: внешняя торговля, структура экспорта и импорта, прогнозирование торгово-экономического сотрудничества.

Summary
PECULIARITIES OF TRADE AND ECONOMIC
COLLABORATION BETWEEN UKRAINE AND CZECH REPUBLIC

Molodchenko A.N., competitor
V. N. Karazin Kharkiv National University

The features of trade and economic collaboration are analysed between Ukraine and Czech Republic on the modern stage. An analysis normatively of the legal providing of collaboration is conducted. The problem questions of point-of-sale relations are outlined between Ukraine and Czech Republic. The prognosis indexes of collaboration are expected.

Key words: foreign trade, structure of export and import, prognostication of trade and economic collaboration.

Надійшла до редакції 27. 09. 2010 р.

Науковий керівник: Голіков А.П., д.г.н., професор

© Молодченко О.М., 2010 р.